

L-am întâlnit pe Răzvan Codrescu o singură dată, la București, într-un context monden care nu ne-a permis o adevărată discuție în doi, dar am conversat adesea pe Facebook în ultimii ani (se vede treaba că „fabrica de narcisism”, cum o numește Teodor Baconski, poate intermedia și un dialog autentic). Regret că nu am avut ocazia să-l cunosc mai bine ca om, căci îi apreciam încă din anii '90 scrisul limpede și tăios, pe atât de lipsit de concesii pe cât era de blajin și gentil autorul. Înțelegea dreapta prin tradiția naționalistă a interbelicului, o dreaptă care mă deranjează prin stridențele ei totalitare; alături de Teodor Baconski, am încercat să propovăduiesc, în scurta mea implicare politică, o dreaptă creștin-democrată, populară în Italia lui Luigi Sturzo și, după catastrofa celui de Al Doilea Război Mondial, în cea a lui De Gasperi, sau în Germania lui Adenauer. La noi, această tradiție nu avusese mare succes, deși o reprezentaseră Iuliu Maniu în țară, Grigore Gafencu și Alexandru Ciorănescu în exil. După Revoluția din decembrie 1989, creștin-democrația încercase să revină, în cheie oarecum confesională, greco-catolică (deci suspectă pentru Biserica Ortodoxă Română), prin PNȚCD.

Cred azi că interbelicul l-a confiscat mai mult decât se cuvenea pe Răzvan Codrescu. Acel trecut chinuit și vinovat totodată trebuia lăsat să moară, odată cu amărăciunea pe care le-a provocat-o multor creatori și cu dezastrul pe care l-a adus întregii Europe. Sigur, naționalismul interbelic a fost denaturat de comunismul care îl detesta (sub Gheorghiu-D ej) și de cel care îl emula fără s-o recunoască (sub Ceaușescu); el a fost diabolizat și exterminat în carcere și la canal în anii '40-'60, adulterat prin cenacluri și defilări grotești în anii '70-'80. Tradiția aceea, cu vârfurile și subsolurile ei, cu parnasul interbelic și golgota postbelică, merita să fie restituită critic; asumată existențial, s-a dovedit însă un vampir. Pe Răzvan Codrescu atașamentul sacrificial, nobil, sublim, donquijotesc pentru acest trecut complicat l-a condamnat la o marginalitate pe care scrisul său strălucit, onestitatea și bunătatea caracterului său nu o meritau. Regret să o spun, și mulți mă vor detesta pentru asta, că foștii deținuți politici l-au contaminat pe Codrescu cu suferința lor de nevindecat, confiscându-i într-un fel viața. Trecutul, cu durerile și nedreptățile lui, trebuie lăsat să moară: e lecția pe care am învățat-o de la Hamlet, târât de fantoma paternă într-o spirală de nenorociri și, în cele din urmă, în moarte.

Dezvrăjit în ultimii ani de naționalism, însă, firește, nu și de patriotism, descoperind – ca orice mare român, ca naționalistul Eminescu și lucidul Caragiale – nevrednicia și lichelismul care se drapează adesea în tricolor, poleială și fonfăieli identitare, Răzvan Codrescu nu s-a dezis totuși niciodată de cele scrise în trei decenii de publicistică și eseistică briliantă. Erau, în această fidelitate, orgoliu, demnitate și eleganță de gentilom păgubos din alte vremuri: nu-ți vorbești de rău fosta iubită. Această noblețe mă făcea să-l admir și mai mult.

Îi citeam pe Facebook comentariile politice, dar mai ales noile și vechile poezii, adesea sonete perfecte, strânse în chingile rigorii metrice și prozodice, rezultat al elocinței bine strunite. Răzvan Codrescu era un mare poet creștin; nu avea nimic de versificator naționalist facil, ca Radu Gyr (care are totuși și câteva poezii bune, transfigurate de suferință) sau Adrian Păunescu. Era patriot, dar sursa lui de inspirație era sonetistica apuseană, mistica creștină, geniul scolastico-politico-geometric al lui Dante, pe care l-a tradus exemplar.

Poate că dragostea pe care o simțeam pentru acest om, pe care nu-l cunoșteam cu adevărat, se datora și faptului că, asemeni tatălui meu (alt om de o infinită onestitate), îl traducea pe Dante. În 2006, când mi-a trimis tălmăcirea *Infernului*, închinată „cu smerenie memoriei romanistului și dantologului Marian Papahagi”, l-am propus imediat pentru premiul acordat de Institutul Cultural Italian și de Universitatea din Cluj-Napoca în memoria tatălui meu. L-am anunțat cu bucurie – și, iată, a venit momentul să mărturisesc ce a urmat. Cu incredibila lui noblețe, pe care nu ezit să o numesc sacrificială, Răzvan Codrescu s-a recuzat ferm și m-a rugat să nu las controversele care însoțesc opțiunile sale doctrinare să afecteze acest premiu. Am insistat, spunând că nu-mi pasă, dar a rămas ferm pe poziție, astfel încât în cele din urmă premiul a mers spre un alt italianist. Răzvan Codrescu nu a obținut Premiul „Marian Papahagi”, care era însoțit și de o sumă onorabilă, dar mi-a demonstrat discret, doar mie, că reprezintă acel ideal uman pe care Pascal îl pune mai presus de orice: *l'honnête homme*.

M-am bucurat nespuse să aflu că poetul a reușit să termine de tradus *Commedia* – spre deosebire de tata, mort la doar 50 de ani, prea aproape de *mezzo del cammin*. Sper să pot citi cât de curând toate cele trei volume. Nu am nici o îndoială că, precum în traducerea lui Dante, așa și în viața de aici, Răzvan Codrescu a urmat în sus umbroasa cărare, „cătred senina lume, înapoi”, scaldându-se acum în iubirea care mișcă soarele și celelalte stele.

(Lumea Credinței, octombrie 2021)